

به نام خدا

چالش‌های درک شده در زمینه رفتارهای اجتماعی کودکان در دوران کووید و پس از کووید و راهکارهای پیشنهادی

کودکان خردسال با سرعتی سریع در حال رشد هستند و می‌توانند از با استفاده از رویکردهای الگوسازی و تقلید بیاموزند. از سویی دیگر درگیر شدن در تعاملات اجتماعی و تجربه رفتارهای اجتماعی در دوران رشد کودکی بسیار مهم است. در طول قرنطینه پاندمی COVID-19، کودکان نتوانستند و یا کمتر توانستند در رفتارهای اجتماعی که برای رشد اجتماعی-عاطفی-شناختی، رفاه و سلامت روان آنها حیاتی است شرکت نموده و یا تجربه کنند.

در این دوران اگر والدین، شاغل بوده و قبلاً خارج از خانه کار می‌کردند، ممکن بود که به شکلی متفاوت شغل و مسئولیت حرفه‌ای خود را ادامه دهند؛ بصورت آنلاین و یا پاره وقت و حتی شیوه‌های دیگر. این در حالی است که پارک‌ها، زمین‌های بازی و مهدکودک‌ها بسته بوده و یا خدمات مراقبت از کودکان محدود شده بود. در واقع، اگرچه که والدین به ظاهر در کنار فرزندان و در خانه حضور داشتند اما احتمالاً زمان زیادی را برای بودن با فرزندان خود صرف نکرده‌اند.

در چنین شرایطی والدین، به ویژه والدین شاغل دارای یک فرزند، ممکن است فرزندان خود را در حین کار و انجام مسئولیت‌هایشان با دستگاه‌های دیجیتال و فعالیت‌های بی‌تحرك فردی مشغول کنند. این بدان معناست که کودکان از تجربیات محیطی لازم برای رشد حسی-حرکتی محروم می‌شوند. در حالیکه کودکان پیش‌دبستانی که باید مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی را با همسالان خود بیاموزند در انزوای اجتماعی به تمرین این موارد پرداخته و یا حتی ممکن است این موارد را تجربه نکنند.

مطالعات نشان داده‌اند که انزوا و محرومیت اجتماعی اولیه می‌تواند منجر به اختلال در تنظیم اعصاب، غدد درون‌ریز، اختلال در عملکردهای شناختی و اختلال در مهارت‌های ارتباط اجتماعی شود و این تغییرات، تجربیات متفاوت اجتماعی را در آینده پیش رو خواهد داشت که قطع به یقین تأثیر جدی بر رشد کودکان بخصوص خردسالان دارد. مطالعات تحقیقاتی محدود و اندکی در این زمینه‌ها در دسترس است و یا تاکنون انجام شده است. در این راستا ضروری است دیدگاه‌های حرفه‌ای درباره تأثیرات محدودیت‌های مرتبط با COVID-19 بر مهارت‌های ارتباطی اجتماعی کودکان در آینده، مورد ملاحظه قرار گرفته و بررسی شود. بنابراین توصیه می‌گردد که به تأثیرات محدودیت‌های ناشی از COVID-19 بر رشد اجتماعی- ارتباطی کودکان توجه ویژه‌ای معطوف شود. در این خصوص شاید فکر کردن و یا ابداع کردن یک سیستم آموزشی در قالب جنبش جهانی رفاه و توانبخشی برای غلبه بر این مشکلات کمک‌کننده باشد. انتظار می‌رود سازمان‌های بین‌المللی مانند یونیسف نقش موثرتری در این زمینه ایفا کنند.

سالهاست که بسیاری از مردم و کارشناسان، نگران رویه تک بعدی نظام‌های آموزشی هستند. به عقیده این افراد، نظام آموزشی بیش از آن‌که به زندگی واقعی افراد خدمت کند، صرفاً در مسیر انتقال دانش تئوریک قدم بر می‌دارد. در چنین نظامی جایی برای خلاقیت و آفرینندگی وجود ندارد؛ مهارت‌های زندگی در دنیای واقعی آموخته نمی‌شود و دانش‌آموزان منفعلانه تنها مصرف‌کننده دانش و آموزش هستند بی‌آن‌که خود نقشی در خلق و ساختن دنیای خود داشته باشند. در این میان، جنبش‌های توانبخشی و عملیاتی به کودکان مهارت و اعتماد به نفس یک تعامل هدفمند را هدیه می‌کنند. این جنبش به برنامه‌های فراگیر و پوشش‌رسانه‌ای گسترده‌ای که دارد، نهضتی را شروع کرده که به کودکان اعتماد به نفس، خلاقیت، آفرینندگی و کلنجار رفتن با محیط پیرامون خود را برای متحقق کردن تخیلاتشان بدهد.

جنبش‌های توانبخشی و عملیاتی، فعالیت گسترده‌ای دارد یکی از حوزه‌های کار این جنبش، ورود به مدارس و جای دادن خود در برنامه درسی هفتگی دانش‌آموزان است. در این حالت، ساعاتی از برنامه درسی

هفتگی دانش آموزان صرف پرداختن به پروژه های عملی می شود. این پروژه ها بسته به سن و سال دانش آموزان طراحی می شوند و هدف از اجرای آن‌ها، قرار دادن کودکان در تماس مستقیم با ابزار و ادوات ساده برای ساختن اشیاء و وسایل مختلف است. کودکان در این پروژه ها بدون دخالت بزرگسالان و معلمان، به طور مستقل شروع به کارورزی و ساخت کاردستی می کنند. مبدعان این جنبش معتقدند وقتی بزرگسالان پای خود را از مسیر خلاقیت و آفرینندگی کودکان عقب می کشند، عملکرد کودکان به طور چشمگیری بهبود مییابد. کودکان رفته رفته می آموزند که می توانند افکار و تخیلات خود را با استفاده از ابزار و وسایل ساده عملی سازند و آنچه را دوست دارند یا می خواهند، بسازند.

این جنبش امروزه گسترش زیادی یافته است. از آنجایی که این جنبش تنها مختص کودکان نیست و تمام افراد را از هر سن و سالی به عضویت میپذیرد امروزه طرفداران زیادی دارد و در کشورهای زیادی توسعه یافته است و شرکت ها، صنایع و کمپانیهای بزرگ و نامداری در سراسر جهان از آن حمایت می کنند. بنابراین بنظر میرسد برای بهبود تعاملات اجتماعی و مهارتی کودکان خصوصا در دوران پسا کرونا، بهتر است بیشتر به این قبیل فعالیت ها توجه کرد و زمینه های لازم را برای استفاده هر چه بیشتر از این رویکردها در محیط های خانوادگی و آموزشی مهیا نمود.